

DE AAIBAARHEIDSFACITOR

In mijn vorige column heb ik aandacht besteed aan het fysieke contact tussen vingertoppen en paddestoelen. Dit wordt in sommige gevallen als aangenaam ervaren. Toch zal zelfs de grootste mycofiel moeten toegeven dat paddestoelen niet aan de top staan van de aaibaarheidspyramide. Daar treffen we vooral warmbloedige dieren aan, voorzien van een zacht velletje. Zoogdieren dus. De publicist Rudy Kousbroek heeft in 1969 een vermakelijk boekje geschreven, getiteld 'De Aaibaarheidsfactor'. Daarin toont hij overtuigend aan dat van alle organismen de kat de meest aaibare is. De aaibaarheidsfactor maakt sindsdien deel uit van onze taal en is bijvoorbeeld opgenomen in de officiële Woordenlijst Nederlandse taal (het fameuze 'groene boekje').

Van de aaibaarheid van organismen wordt dankbaar gebruik gemaakt door natuurbeschermingsorganisaties. De reuzenpanda met zijn zwart-wit gevlekte vacht en koddige snoet is niet voor niets de mascotte van het Wereld Natuur Fonds. In Nederland vertoont de das een soortgelijke combinatie van vertederende grappigheid en zachte vacht. Onder andere de stichting Das en Boom maakt van die eigenschappen gebruik om het grote publiek te winnen voor natuurbescherming. Ook de zeehond met zijn grote kinderogen in een argeloos kopje scoort hoog. Onze 'waddenpanda' beschikt zelfs over een eigen medisch centrum in Pieterburen. De otter is de aaibaarheidskampioen in meren en rivieren. Hij draagt de eretitel 'ambassadeur van het zoete water'.

We zien overigens een verschuiving optreden van feitelijke aaibaarheid bij de kat naar potentiële aaibaarheid bij dieren als de das en otter. De meeste natuurliefhebbers krijgen deze dieren nooit te zien en bij een onverwachte ontmoeting zullen ze eerder van zich af bijten dan zich laten aaien. Die verschuiving is nog prominenter waar het gaat om vliegende dieren. Vogels scoren traditioneel hoog wat betreft aaibaarheidsfactor. Eigenlijk is aaibaarheid van een organisme synoniem geworden met populariteit bij het grote publiek.

De aaibaarheid van organismen blijkt van eminent belang binnen de natuurbescherming. Ze bepaalt tot op grote hoogte de geldstromen die beschikbaar zijn voor specifieke beschermingsmaatregelen en bijbehorend onderzoek. De das wordt in ons land bijgestaan met uitzetprogramma's, afrasteringen langs wegen, uitstapplaatsen in kanalen, dassentunnels en zelfs kunstmatige dassenburchten. Voor herintroductie van de inmiddels uitgestorven otter worden miljoenen euro's uitgetrokken.

Hoe staat het nu met de aaibaarheidsfactor van paddestoelen? Die vraag levert een enigszins tegenstrijdig beeld op. Aan de ene kant blijkt de belangstelling van wandelaars en natuurliefhebbers voor paddestoelen zeer groot te zijn. Volgens medewerkers van Staatsbosbeheer in het Nationale Park Dwingelderveld worden van alle publieks-evenementen de paddestoelenexcursies stevast het drukst bezocht. De omslagen van natuurbladen worden in de herfst doorgaans versierd met een fraaie foto van een paddestoel. We mogen wel stellen dat de paddestoel het symbool is van natuurbeleving in de herfst

Aan de andere kant moeten we constateren dat specifieke inspanningen van de overheid en natuurbeschermingsorganisaties voor deze organismen bijzonder gering zijn. Er is weliswaar een Rode Lijst van paddestoelen, maar de toepassing daarvan is vrijblijvend. Paddestoelen genieten geen wettelijke bescherming. Er bestaan geen beschermingsplannen voor bedreigde soorten. Beheersmaatregelen ten gunste van paddestoelen worden maar mondjesmaat genomen. De financiële bijdrage van de overheid aan veldonderzoek aan paddestoelen is miniem en beperkt zich tot het paddestoelenmeetnet en af en toe een kortlopend project.

Je zou zeggen dat daaraan toch wat te verbeteren moet zijn. Ik kom daar een volgende keer op terug.

KLEINE DONKERGEKLEURDE TELAMONIA'S IN NEDERLAND EN VLAANDEREN¹

Jac Gelderblom

Guido Gezellelaan 102, 4873 GG Etten-Leur

Gelderblom, J. 2003. Small dark-coloured *Telamonia* species in The Netherlands and Flanders. *Coolia* 46(2): 78-89.

The author discusses the characteristics of this section of *Cortinarius* and provides a provisional key to the determination of 29 species, with remarks on local names and references to published illustrations and descriptions, together with a figure showing the spores of 15 species.

Inleiding

De kleine donkergekleurde Gordijnzwammen zijn een groep van paddestoelen waarbij de meeste mycologen een sterke neiging vertonen om bij de aanblik ervan de pas te versnellen en te doen alsof men niets gezien heeft. Als men al eens besluit een collectie uit deze groep mee te nemen ter determinatie, dan loopt men vaak vast vanwege elkaar tegensprekende of moeilijk interpreteerbare kenmerken, die in de verschillende determinatiewerken gebruikt worden. De laatste jaren is er een aantal werken en publicaties verschenen met uitgebreide macro- en microscopische beschrijvingen van *Cortinarius*-soorten, vaak ook voorzien van goede kleurenafbeeldingen en microtekeningen zoals *Cortinarius*, Flora Photographica (Brandrud *et al.*, 1989-1998), Pilze der Schweiz Band 5 (Breitenbach & Kränzlin, 2000), Atlas des Cortinaires (Bidaud *et al.*, 1992-2001) en de verslagen van de *Cortinarius*-werkgroep van de AMK (De Haan *et al.*, 1994-2002). Met deze literatuur blijkt het vaak mogelijk een vondst min of meer betrouwbaar op naam te brengen en na veel proberen en discussiëren met andere mycologen gaat men toch een zekere structuur in deze groep ontdekken.

¹ Dit artikel is eerder verschenen in de Mededelingen van de Antwerpse Mycologische Kring, 2002.3: 71-79.